

Matti Kukkonen – Risto Walden

ELINKEINOVEROLAKI KÄYTÄNNÖSSÄ

Alma Insights
Helsinki 2024

5., uudistettu painos

Copyright © 2024 Alma Media Finland Oy ja tekijät

Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-5186-7

ISBN 978-952-14-5187-4 (verkkokirja)

Kannen sarja-asu: Heikki Sallinen

Taitto: Aste Helsinki Oy

Paino: Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2024

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almainsights.fi

ESIPUHE

Tämän teoksen tavoitteena on esittää ymmärrettävässä muodossa elinkeinotoiminnan harjoittamisesta syntyvien tulojen ja menojen verotuksen periaatteet ja laskentasäännökset. Elinkeinoverolain sidos kirjanpitolakiin on perinteisesti ollut vahva. Tämä sidos perustuu kuitenkin vain erityisten säännösten määräyksiin ja siten elinkeinoverolaki on luonteeltaan suhteellisen itsenäinen laskentasäännöstö verotettavan tulon määrittämiseksi. Kirjanpitosäännösten ensisijaisena tavoitteena on informaation tuottaminen liiketoiminnan harjoittajan eri sidosryhmille eikä suoranaisten tulosten laskeminen. Näin ollen sidos kirjanpidon ja elinkeinoverotuksen ratkaisujen välillä on jatkuvasti koetuksella ja elinkeinoverolain periaatteiden ja käytäntöön soveltamisen tiedostaminen on vastaavasti kasvavassa merkityksessä.

Elinkeinoverolaki käytännössä -teoksessa liiketaloudelliset tapahtumat käsitellään sellaisina asiakokonaisuuksina kuin ne yleensä ilmenevät elinkeinotoiminnan harjoittamisessa. Verokysymyksiä tarkastellaan liiketoiminnan elinkaaren mukaan toiminnan aloitusvaiheesta säännöllisten vuositulojen ja -menojen kautta yritysrakenteiden muuttamiseen ja toiminnan lopettamiseen. Asiakokonaisuuksien yhteydessä otetaan myös huomioon kyseiseen liiketapahtumaan liittyvät keskeiset kirjanpitolain ja osakeyhtiölain säännökset. Teos pyrkii käytännönläheisesti esittelemään elinkeinoverotukseen vaikuttavat seikat ja sisältää runsaasti oikeustapauksia ja esimerkkejä. Tällä rakenteella ja esitystavalla toivomme lukijan kykenevän muodostamaan itsenäisen ja selkeän käsi-

tyksen kunkin aihealueen merkittävimmistä rajauksista ja määräyksistä ja siten teoksen hyödynnettävyys niin käytännössä kuin opetuskäytössä olisi mahdollisimman suuri. Teos on tarkoitettu erityisesti taloushallinnon ja verotuksen ammattilaisille ja asiantuntijoille, mutta soveltuu myös erinomaisesti opetuskäyttöön ammattikorkeakouluissa ja korkeakouluissa. Kirjassa on otettu huomioon 1.9.2010 mennessä voimaan tulleet lakimuutokset sekä siihen mennessä julkaistut oikeustapaukset ja ohjeistukset.

Tämän teoksen kimmokkeena on ollut laaja ja innostava yhteistyömme verotuksen ja kirjanpidon asiantuntijoina. Teoksen taustalla ovat vaikuttaneet ja kokemuksemme Helsingin kauppakorkeakoulussa, Svenska handelshögskolanissa sekä lukuisista muualla pitämistämme koulutuksista sekä tutkimustyöstä ja konsultoinneista. Näiden lisäksi ehkäpä jopa suurimpana vaikuttajanamme tulee kuitenkin esittää verotuksen, kirjanpidon ja yhtiöoikeuden tiedeyhteisöjen ja asiantuntijoiden kanssa käydyt keskustelut, joiden vaikutus tämänkin teoksen sisältöön on merkittävä. Erityisen kiitoksen tuesta työllemme haluamme esittää professori Edward Anderssonille, professori Jarmo Leppinimelle, professori Esko Linnakankaalle sekä professori Heikki Niskakankaalle, jotka ovat urheasti jatkaneet taistelua hyvän suomalaisen vero- ja kirjanpitojärjestelmän ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Edesmennyt professori Kari S. Tikka on ollut meidän ja koko sukupolvemme suuri innoittaja. Tämän teoksen haluamme kuitenkin omistaa OTT Lauri Manniolle (+ 2007). Laurin laadukkaan tutkimustyön parissa ja seurassa olemme aikoinaan ammatillisesti tutustuneet toisiimme ja henkisesti Lauri on tämän ensimmäisen yhteisen kirjamme kolmas tekijä. Laadukkaaseen viestin välittämiseen ei riitä pelkkä aihealueen asiantuntijuus. Kirjan luettavuuden, viimeistelyn ja kieliasun osalta ilomme on ollut työskennellä alan parhaiden asiantuntijoiden, kustannustoimittajien Leena Viitalan ja Heini Nurmen kanssa.

Helsingissä marraskuun 1. päivänä 2010

Matti Kukkonen *Risto Walden*

ESIPUHE (5., UUDISTETTU PAINOS)

Tämä kirjamme viides laitos on ajantasaistettu ja monin osin laajennettu versio aiemmista painoksista. Siinä on pyritty huomioimaan huhtikuun 2024 loppuun mennessä voimaan tulleet yritysverotuksen lakimuutokset sekä tärkeimmät julkaistut Verohallinnon virallisohejet ja myös relevantit yritysverotuksen oikeustapaukset. Suuren panoksen tämän päivitetyn version luettavuudelle ja koko päivitysprosessille on antanut kustannustoimittaja Aino Raunio.

Helsingissä juhannuksen alla 2024

Matti Kukkonen

Risto Walden

SISÄLLYS

Esipuhe	5
Johdanto	17

I OSA LIIKETOIMINNAN ALOITUSVAIHE

1 Perustamisen keskeiset verokysymykset	27
2 Yritysmuodon vaikutus elinkeinoverotukseen	29
2.1 Yksityisliike	31
2.2 Henkilöyhtiö	38
2.3 Osuuskunta	40
2.4 Osakeyhtiö	44
2.5 Eri yritysmuotojen verotuserot ja -yhtäläisyydet	45
3 Osakeyhtiön omistusrakenne ja verotus	49
3.1 Konsernin käsite verotuksessa	49
3.2 Elinkeinoverolain erityinen konsernimääritelmä ja sen verovaikutukset	53
4 Verotettavan tulon määrittäminen	57
5 Yrityksen tuloihin sovellettava verolaki	65
5.1 Elinkeinoverolain soveltamisala ja tulolähteet	65
5.2 Vuokraustoiminnan tulolähde	70
5.3 Arvopaperikauppa	72
5.4 Holdingyhtiö	74
5.5 Rakentaminen ja ammattimainen asuntomyynti	78
6 Yritysmuodon sivuuttaminen verotuksessa	81
6.1 Yhtiön tulojen kohdistaminen osakkaalle	82
6.1.1 Pääsäännöt	82
6.1.2 Työperusteinen osinko	86

II OSA

NORMAALIN LIIKETOIMINNAN AIKA

1 Juoksevat menot	99
1.1 Menojen vähennyskelpoisuus	99
1.2 Henkilöstöön liittyvät menot	103
1.2.1 Palkka	103
1.2.2 Henkilökunnan virkistys, sitouttaminen ja kannustaminen	105
1.2.2.1 Verovapaat henkilökuntaedut	106
1.2.2.2 Koulutusmenot	110
1.2.2.3 Työsuhdeoptiot ja -osakkeet	111
1.2.3 Vapaaehtoiset eläkevakuutukset	114
1.3 Edustusmeno vai muu elinkeinotoimintaan liittyvä meno	115
1.3.1 Elinkeinotoimintaan liittyvät edustusmenot	117
1.3.2 Elinkeinotoimintaan liittyvät kokonaan vähennyskelpoiset menot	117
1.3.2.1 Hallintomenot	117
1.3.2.2 Markkinointimenot	118
1.3.2.3 Kokous- ja neuvottelumenot	120
1.3.3 Elinkeinotoimintaan liittymättömät yksityiset elantomenot	121
1.4 Rangaistusluonteiset maksut	122
1.5 Rahoitusmenot	123
1.5.1 Korkomenot	124
1.5.2 Vähennyskelvottomat korkomenot	126
1.5.3 Negatiivinen oma pääoma	126
1.5.4 Korkomenot osana hankintamenoa	128
1.5.5 Korkojen vähennysoikeuden rajoittaminen	128
1.5.6 Alikapitalisointi	133
1.6 Indeksi- ja kurssitappiot	134
2 Investoinnit ja jaksottaminen	137
2.1 Vuosikulu vai useamman verovuoden ajan tuloa tuottava hankinta	137

2.2 Hankintamenon määritelmiä	139
2.2.1 Muuttuvat menot	139
2.2.2 Kiinteät menot	141
2.2.3 Korkomenot	144
2.2.4 Vastikkeetta saatu omaisuus	145
2.3 Käyttöomaisuuden hankintamenon jaksottaminen	145
2.3.1 Poistomenetelmät	147
2.3.2 Poistoero ja hyllypoisto	151
2.3.3 Hankintamenon jäännösarvo	152
2.3.4 Käyttöomaisuuden myyminen	153
2.3.5 Aineettomat hyödykkeet	153
2.3.5.1 Tutkimus- ja kehittämismenojen yhdistelmä vähennys	158
2.3.6 Aineelliset hyödykkeet	161
2.3.7 Lyhytikäinen käyttöomaisuus ja pienhankinta	165
2.3.8 Vähäinen käyttöomaisuus	167
2.3.9 Rakennukset	168
2.3.10 Rakennuksiin liittyvä irtain käyttöomaisuus	170
2.4 Poistot arvonalentumisista	172
2.5 Vaihto-omaisuuden hankintamenon jaksottaminen	176
2.5.1 Hankintameno	176
2.5.2 Vähäinen vaihto-omaisuus	180
2.5.3 Varaston käyttöjärjestys	181
2.6 Rahoitusomaisuuden arvostaminen ja jaksottaminen ..	185
2.7 Rahoitusomaisuusarvopaperit	188
3 Juoksevat tulot	191
3.1 Veronalaiset tulot	193
3.1.1 Velkojen armahtaminen ja vanhentuminen	195
3.1.2 Osinkotulot	196
3.1.3 Peitelty osingonjako	199
3.2 Verovapaat tulot	199
3.2.1 Oman ja vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset	200
3.2.2 Omien osakkeiden luovutusten verotus	202
3.2.3 Oman pääoman palauttaminen	204
3.2.4 Liittymismaksut	207

3.3	Tulojen jaksottaminen	208
3.3.1	Epävarma tulo	210
3.3.2	Vähäinen ja epäolennainen tuloerä	211
3.3.3	Osatuloutus	211
3.3.4	Arvonmuutokset	213
3.3.5	Arvonkorotus	214
3.3.6	Veronalaiset arvonmuutokset	214
4	Erityiset tulo- ja menoerät	217
4.1	Toimintavaraus	222
4.2	Jälleenhankintavaraus	223
4.3	Hinnanlaskuvaraus	229
4.4	Takuuvaraus	231
4.5	Luottotappiovaraus	232
4.6	Korvaus-, vakuutusmaksu- ja eläkevastuu	233
4.7	Konserniavustus	234
4.8	Siirtohinnoittelu	237
4.9	Konsernituki ja muut vastaavat erät	240

III OSA

YRITYSJÄRJESTELYT JA MUUT OMAISUUSSIIRROT YRITYKSESSÄ

1	Peruslähtökohdat	249
2	Yksityisöt	255
2.1	Yksityisen liikkeen- tai ammatinharjoittajan yksityisotto	255
2.2	Henkilöyhtiön (verotusyhtymän) yhtiömiesten yksityisöt	257
2.3	Auton yksityis- ja yrityskäytön rajanvetokysymyksiä	258
3	Yritysmuodon muutokset	261
3.1	Peruskysymykset	261
3.2	Yksityisliike henkilö- tai osakeyhtiöksi	266

3.3	Henkilöyhtiön muuttaminen osakeyhtiöksi	268
3.3.1	Perustilanne	268
3.3.2	Yksityisotot henkilöyhtiöstä ennen muodonmuutosta	270
3.3.3	Yrityksen jatkoluovutuksen verotus	273
3.4	Osuuskunnan muuttaminen osakeyhtiöksi	274
3.5	Osakeyhtiömuodon lopullisuus	275
3.6	Yritysmuodon muutoksen sivuuttamisriski	276
4	 Sulautuminen	279
4.1	Soveltamisala ja yleissäännöt	279
4.2	Sulautuvan yhtiön verotus	283
4.2.1	Pääsääntönä jatkuvuus	283
4.2.2	Sulautumisvastikkeen luonteen vaikutukset	286
4.2.3	Verollinen sulautuminen eli purkautuminen	289
4.3	Sulautuvan yhtiön osakkaan verotus	291
4.4	Muut verovaikutukset	293
4.4.1	Konserniavustus ja sulautuminen	293
4.4.2	Tappioiden siirtyminen	294
4.4.3	Varainsiirtoverovaikutukset	297
4.4.4	Vastaanottavan yhtiön korkovähennys	298
5	 Jakautuminen	301
5.1	Soveltamisala ja yleissäännöt	301
5.2	Jakautumisen perussäännöt ja omaisuuden jakautuminen	305
5.3	Liiketoimintakokonaisuuden käsite	307
5.4	Jakautumisvastikkeen tulkintaongelmia	310
5.5	Osakkaan verotus	315
5.5.1	Omistusrakenteen muuttaminen ja verotusriskit ..	315
5.5.2	Luovutusvoittoverotus ja hankintameno	320
5.6	Verollinen kokonais- tai osittaisjakautuminen	322
5.7	Muut verovaikutukset	324
5.7.1	Tappioiden ja käyttämättömien hyvitysten siirtyminen	324
5.7.2	Konserniavustus jakautumisessa	326
5.7.3	Varainsiirtoverotus	328

6 Liiketoimintasiirto	329
6.1 Soveltamisala ja yleissäännöt	329
6.2 Siirtävän yhtiön verotus	333
6.2.1 Liiketoimintakokonaisuus	333
6.2.2 Jatkuvuusperiaate liiketoimintasiirrossa	337
6.2.3 Vastike	340
6.3 Vastaanottavan yhtiön verotus	342
6.4 Muut verokysymykset	343
6.4.1 Liiketoimintasiirto ja konserniavustus	343
6.4.2 Tappioiden siirtyminen liiketoimintasiirrossa	345
6.4.3 Varainsiirtoverotus	345
6.5 Verollinen liiketoimintasiirto	345
7 Osakevaihto	347
7.1 Soveltamisala ja perussäännöt	347
7.2 Kohdeyhtiön osakkaiden verotus	355
7.3 Osakevaihtovastike	358
7.4 Kohdeyhtiön osakkeiden käsittely ostajan verotuksessa	364
7.5 Osakevaihto ja konserniavustus	364
7.6 Exit tax (maastapoistumisvero) EVL 52f §:n mukaisesti	365
7.7 Tappioiden siirtyminen ja muut tuloverovaikutukset	366
7.8 Varainsiirtoverotus	367
8 Yritysjärjestelyjen veronkiertosäännös (EVL 52h §)	369
8.1 Johdanto	369
8.2 Soveltamistilanteita	377
9 Yritysten maastapoistumisverotus	389
9.1 Perussääntely kertymäperusteisesta maastapoistumisarvon verotuksesta tietyissä tilanteissa	389
9.2 Veronmaksun lykkäämismahdollisuus	393

IV OSA

YRITYSKAUPPA JA YRITYKSEN PURKAMINEN

1	 Yrityskaupan verotus	397
	1.1 Yrityskauppamuodot	397
	1.2 Erilaiset luovutusvoittoverotuksen soveltamistilanteet	398
	1.3 Verotettavan luovutusvoiton laskenta	405
	1.3.1 Hankintamenon määrittäminen	405
	1.3.2 Luovutushintaan lisättävät erät	417
	1.3.3 Kauppahinnan jaksottamiskysymyksistä	420
	1.3.4 Yli- tai alihintaiset substanssikaupat yrityksen ja omistajan välillä	425
	1.4 Yritysvarallisuuden sisäiset luovutukset ja taseyhtiötilanteet	429
	1.4.1 Luovutukset myyjän intressipiirille	429
	1.4.2 Taseyhtiön myyjän ja ostajan verotus	431
	1.5 Verovapaat käyttöomaisuusluovutukset	434
	1.5.1 Verovapaiden subjektien rajaus ja pääomasijoittajan käsite	438
	1.5.2 Verovapauden kohdetta koskevat vaatimukset	443
	1.5.2.1 Käyttöomaisuuden käsite ja EVL-tulolähteen rajat erityisesti suhteessa muun omaisuuden omaisuuslajiin	443
	1.5.2.2 Kiinteistöyhtiöt ja muut vastaavat yhtiöt	461
	1.5.2.3 Kohdeosakkeiden omistusosuus ja -aika	464
	1.5.2.4 Verovapaaseen luovutustuloon tehtävät oikaisut	468
	1.6 Yritysomaisuuden luovutustappioiden ja muiden vastaavien erien vähentäminen	471
	1.6.1 Perussäännöt vähennysoikeudesta	471
	1.6.2 Käyttöomaisuusosakkeiden luovutustappion vähennykelvottomuus	474

1.6.3	Käyttöomaisuusosakkeiden arvonalentumispoisto	478
1.6.4	Osakeyhtiön purkutappion vähennyskeltottomuus	480
1.6.5	Luovutusvoitot ja -tappiot, jotka sisältävät osakeyhtiön osuuteen henkilöyhtiöstä	482
1.6.6	Tappioiden siirtyminen osakeyhtiökaupassa ja yritysjärjestelyissä	483
1.6.6.1	Vanhojen veroerien siirtymäkelpoisuudesta	483
1.6.6.2	Poikkeuslupamenettely	486
1.7	Yksityisliikkeen myynnin erityiskysymyksiä	488
1.7.1	Perussäännöt	488
1.7.2	Tulontasausmahdollisuus	491
1.8	Henkilöyhtiön liikesubstanssin ja yhtiöosuusluovutuksen erityiskysymyksiä	495
1.8.1	Substanssikauppa ja tulontasausmahdollisuus	495
1.8.2	Yhtiömiesosuuden luovutuksen verotuksen ongelmia	496
2	 Yrityksen purkaminen	501
2.1	Osakeyhtiön purkaminen	504
2.1.1	Purkautuvan osakeyhtiön verotus	504
2.1.2	Purkautuvan osakeyhtiön omistajan verotus	507
2.1.2.1	Purkuvoiton verokohtelu	507
2.1.2.2	Purkutappion verokohtelu	508
2.1.3	Purkua edeltävä konserniavustus tai osingonjako	511
2.1.4	Jako-osan ennakkoluovutus	512
2.2	Yksityisliikkeen liiketoiminnan lopettamisen verotus	514
2.3	Henkilöyhtiön purkaminen yhtiön ja osakkaan verotuksessa	516
	Kirjallisuutta	519
	Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360	523
	Asiahakemisto	557